
Κριτική αντιπαράθεση στο φιλοσοφικό δοκίμιο της Μπ. Βαϊσχαούπτ «Γυναίκα-Πραγματικότητας-Ουτοπία» 1984, Ζυρίχη

της Σοφίας-Σύλβιας Λογοθέτη, διπλ. ψυχολόγου

Όπως γράφω και στο άρθρο μου για τη φιλοσοφία της γυναίκας στο βιβλίο μου «Ρόλοι γυναικών και ολοκλήρωση της προσωπικότητας» του 1975, που εξέδωσα στα ελληνικά το 1985, ορισμένα σημεία και έννοιες από το κείμενο της Μπ. Β. ταυτίζονται με το δικό μου κείμενο από το βιβλίο που ανέφερα. Εδώ θα προσπαθήσω να εξηγήσω, όσο γίνεται πιο απλά ορισμένες έννοιες και πώς η Μπ. Β. τις έχει παραποιήσει.

Στο βιβλίο «Γυναίκα-Πραγματικότητα-Ουτοπία», 1984 παρουσιάζει η Μπ. Βαϊσχαούπτ την πραγματικότητα που τη συσχετίζει με τη γυναίκα και τη γυναικεία προσωπικότητα ως εξής:

1. Ο ένας πολιτικός παρουσιάζει την πραγματικότητα σύμφωνα με τη δική του αντίληψη και άποψη (δηλ. θεσμούς, κανόνες κλπ.) και ένας άλλος σύμφωνα με μία άλλη άποψη (θεσμούς, θεωρίες κλπ.) κι έτσι η πραγματικότητα εμφανίζεται με διαφορετική μορφή, ακόμη και ουτοπική.

Στο δικό μου δοκίμιο του 1975, αναφέρω ακριβώς σ' αυτήν τη θεώρηση της πραγματικότητας, αλλά και όχι:

2. Η πραγματικότητα η αληθινή υπάρχει αφού την ελέγξουμε με κάποιο πείραμα, είναι δηλαδή η επιστημονικά αποδειγμένη πραγματικότητα

Υποπεύομαι μάλιστα, ότι πολλές έννοιες που χρησιμοποιεί προέρχονται από το δικό μου κείμενο, που έχει λανθασμένα πλαστογραφήσει.

Συγκεκριμένα λέει η Μπ. Β., ότι η πραγματικότητα εξαρτάται από τον τρόπο που την περιγράφει ο καθένας κι από τους κανόνες που χρησιμοποιεί για να την περιγράψει. Έτσι πιστεύει αλλάζοντας τους κανόνες, αλλάζει και η πραγματικότητα. Ως ένα σημείο αυτό υποστηρίζω κι εγώ στη διατριβή μου του 1975 και χρησιμοποιώ τον Γκέλεν και τον Χάιντεγκερ γι' αυτή τη θεώρηση. Λένε σχετικά, ότι ο άνθρωπος έχει μία αντίληψη για τα πράγματα (πραγματικότητα σε ευρύτερη έννοια), την οποία μεταδίδει σαν γνώμη σ' έναν άλλο άνθρωπο.

Τότε αυτός (ο άνθρωπος) αλλάζει την αρχική άποψη του για τα πράγματα. Άρα η περιγραφή της αντίληψής μας για τα πράγματα, κατά την ΜΠ. Β., η περιγραφή της πραγματικότητας, είναι δυνατόν να αλλάζει κάθε φορά την άποψη των ανθρώπων για τα πράγματα και την πραγματικότητα. Η Μπ. Β. φθάνει μάλιστα στο σημείο να υποστηρίζει, ότι επειδή η γλώσσα δεν είναι ποτέ απόλυτη η πραγματικότητα υπερβαίνει, δηλ. ξεπερνά τον εαυτό της, τείνει σε κάποια άλλη πραγματικότητα, ουτοπική που δεν υπάρχει. Έτσι κάποιος μπορεί να μας περιγράψει τον κόσμο του μέλλοντος εντελώς διαφορετικά απ' αυτόν που ξέρουμε, έναν κόσμο δηλ. που δεν υπάρχει.

Αναλογικά στο δικό μου δοκίμιο αναφέρω, ότι οι αντιλήψεις των ανθρώπων για την πραγματικότητα αλλάζουν σύμφωνα με τις εφευρέσεις, την τεχνολογία κλπ. Δηλαδή η αντίληψη μας για τον κόσμο είναι διαφορετική όταν ταξιδεύουμε με το γάιδαρο ή όταν ταξιδεύουμε με το αυτοκίνητο κλπ.

Δηλαδή συμβαίνει η πραγματικότητα να ξεπερνά τον εαυτό της, αφού αύριο π.χ. ή το 2.000 πιθανόν να χρησιμοποιούμε άλλου είδους αυτοκίνητα ή συσκευές καθημερινής χρήσεως κλπ.

Όμως κατά τη γνώμη μου, η ουτοπική πραγματικότητα όσον αφορά στις γυναίκες δεν είναι τόσο απόμακρη, διότι όπως η Μπ. Β. αναφέρεται στον Πλάτωνα, όπως κι εγώ το 1975, η ουτοπία π.χ. να ηγούνται οι γυναίκες σχολείο, έχει ήδη πραγματοποιηθεί, καθώς και πολλά άλλα προνόμια για τις γυναίκες, ακόμη και θεσμικά που δεν υπήρχαν πριν λίγο καιρό.

Άρα η πραγματικότητα για τη γυναίκα δεν είναι τόσο ουτοπική, ακόμη κυρίως θεσμικά σε πολλά κράτη έχει επιτευχθεί η ισότητα.

Κατά τη γνώμη μου οι θεσμοί δεν αλλάζουν την πραγματικότητα ολοκληρωτικά. Στη διατριβή μου αναφέρω στις ικανότητες των γυναικών στις σπουδές και στην εργασία, που καταξιώνουν τη γυναίκα

σαν άτομο με προσωπικότητα και ως εκ τούτου εξαναγκάζουν την αλλαγή των θεσμών και κανονισμών.

Πιστεύω δηλαδή σε μία εκ βάθρων αλλαγή, που θα συνεπάγεται την αλλαγή της ψυχολογίας της γυναίκας, όπως και του άνδρα και όχι απλώς στην αλλαγή της «θεσμικής πραγματικότητας», που κι αυτήν θεωρώ επίσης σημαντική. Μία άλλη βασική διαφορά μου από την κα ΜΠ.Β. είναι όπως ανέφερα και πιο πάνω, ότι ναι μεν οι αντιλήψεις για την πραγματικότητα αλλάζουν με τον καιρό, με τους θεσμούς και κανονισμούς, όμως η πραγματικότητα η συγκεκριμένη υπάρχει και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Αυτή η πραγματικότητα κατ'εμέ είναι η επιστημονική πραγματικότητα. Έτσι μόνον πειραματικά θα αντιληφθούμε το φαινόμενο γυναίκα καλύτερα και έτσι θα διαχωρίσουμε την πραγματικότητα από την ουτοπία. Πραγματικότητα για μένα όσον αφορά στη γυναίκα, είναι η απόδειξη, ότι οι γυναίκες σε πολλούς τομείς έχουν διακριθεί. Έχουν αναπτύξει ικανότητες και επομένως την ισότητα με τον άνδρα δεν την θεωρώ καθόλου ουτοπική, αλλά όμως διαφορετική. Η πραγματικότητα λοιπόν για την γυναίκα δεν είναι για μένα ούτε η προκαθορισμένη, δηλ. αυτή που έχουμε μάθει σύμφωνα με θεσμούς, ρόλους κλπ. (Λογοθέτη, 1975, Μπ. Βαϊσχαούπτ 1984) ούτε ουτοπική, δηλ. μία πραγματικότητα, που ποτέ η γυναίκα δεν θα μπορούσε να φτάσει χωρίς τους ανέλυτους κανόνες και θεσμούς. (Λογοθέτη, Βαϊσχαούπτ), αλλά η επιστημονική πραγματικότητα που με πειράματα, στατιστικές και με τη συνεχή έρευνα μας αποδεικνύεται έμπρακτα ότι υπάρχει και μας δείχνει το δρόμο του μέλλοντος για τη γυναίκα... (Λογοθέτη, 1975). Παράδειγμα: Η Ζν ντ' Αρκ και η Κιουρί αναδείχθηκαν σε σκοτεινές για τις γυναίκες εποχές.

Αυτή τη στιγμή έχουμε λοιπόν την ψυχολογία της γυναίκας, που είναι πράγματι ιδιόζουσα, έστω και εξαιτίας της καταπίεσης των θεσμών και ρόλων που υφίσταται,

όμως δεν μπορούμε να την αγνοήσουμε. Βιολογικά και κοινωνικά δεδομένα καθιστούν τη γυναικεία ψυχολογία να έχει τα χαρακτηριστικά του υποταγμένου, του ατόμου που αυτοθυσιάζεται κλπ. Εξηγώ μάλιστα στη διατριβή μου, πώς ακριβώς λειτουργούν οι ψυχολογικοί μηχανισμοί, ώστε η γυναίκα να αποκτά αυτά τα χαρακτηριστικά και την ανάλογη συμπεριφορά. Μη μπορώντας η Μπ.Β. να αποφύγει αυτό το «ψυχολογικό χαντάκι» στον ορισμό της, όπου λέει ότι: οι θεσμοί = η πραγματικότητα και οι άλλοι θεσμοί = η άλλη πραγματικότητα αναφέρεται κι εκείνη σε έννοιες όπως αυτοθυσία, υποταγή αλλά και ολοκλήρωση της προσωπικότητας, όπως πραγματεύομαι στη διατριβή μου, αλλά το ψυχολογικό κείμενο όχι στο φιλοσοφικό.

Έτσι η Μπ. Β. δεν αναφέρεται μεν στην επιστημονική πραγματικότητα (διαφορετικά τα κείμενά μας θα ταυτίζονταν εντελώς), όμως αναφέρεται στην ψυχολογική πραγματικότητα και στις έννοιες αυτοθυσία κλπ., που ανέφερα πιο πάνω, που τις αποδίδει στη γυναίκα σαν μία «ψεύτικη ταυτότητα», επειδή προέρχονται από έξω, από τους θεσμούς. Η αυτοθυσία είναι δηλ. ένας «κακός θεσμός» ενώ η ολοκλήρωση της προσωπικότητας είναι ένας «καλός θεσμός» όπως επεξηγώ εγώ σύμφωνα με

τη θεωρία του Β. Χιλ στη διατριβή μου του 1965! Όμως κατά την Μπ. Β. τίποτε δεν αγγίζει τη γυναίκα, λες κι είναι απλώς ένα πιόνι του ενός και του άλλου θεσμού! Πιθανόν η ίδια να μεταχειρίζεται τους ανθρώπους και τις γυναίκες κατ' αυτόν τον τρόπο και γι' αυτό έχει αυτή την αντίληψη. Αυτό που την ενοχλεί, το δεδομένο, η επιστημονική ή η ψυχολογική πραγματικότητα, προσπαθεί να το εκμηδενίσει, να το εξαφανίσει. Έτσι η γυναίκα έχει «ψεύτικη ταυτότητα», «ουτοπική συνείδηση» (έννοια στην οποία δεν μπορώ να εμβαθύνω αυτή τη στιγμή), «ο καθορισμός του εαυτού της προέρχεται από έξω» κλπ. στο τέλος-τέλος η γυναίκα δεν είναι γυναίκα, ούτε υπάρχει, ούτε αισθάνεται σαν γυναίκα...

Κατ' εμέ η αυτοθυσία, όσο κι αν είναι απόρροια ρόλων και θεσμών, σαν γυναικείο χαρακτηριστικό πηγάζει πολύ περισσότερο από την ίδια τη γυναικεία προσωπικότητα, από την απόφασή της να κάνει παιδιά και να αφοσιωθεί σ' αυτά, διότι η ίδια το κρίνει αυτό σαν αντικειμενική και ωφέλιμη πραγματικότητα.

Όλες οι γυναίκες ζουν μέσα από τα παιδιά τους και θεωρούν τον εαυτό τους λειψό, εάν δεν έχουν. Όσο κι αν είναι αυτή η αντίληψη «λανθασμένη», διότι προέρχεται από τους θεσμούς, δεν παύει να είναι γε-

γονός, να είναι πραγματικότητα. Κατά τη γνώμη μου δεν της αποδίδεται έτσι απλά μία «ψεύτικη ταυτότητα», αλλά η ίδια η γυναικεία ταυτότητα αποφασίζει αυτή την αυτοθυσία για τα παιδιά της, κυρίως σύμφωνα με την έννοια του Χάιντεγκερ και Σαρτρ για την ταυτότητα. Οι λόγοι γι' αυτό θάπρεπε να εντοπισθούν και να ερευνηθούν εκτενέστερα. Πιθανόν, διότι διαφορετικά θα εκλείψει το ανθρώπινο είδος, επομένως και η ίδια η γυναίκα, είναι μία εξήγηση. Η «ψεύτικη ταυτότητα» είναι λοιπόν αμφισβητήσιμη έννοια, ακόμη και στην περίπτωση που στην ουτοπική κοινωνία του μέλλοντος θα γεννούν οι γονείς το «παιδί του σωλήνα»... Και τότε, πιστεύω, θα δείξουν μητρικό ή πατρικό ενδιαφέρον για το παιδί...

Ψεύτικη είναι πιστεύω η ίδια η κα Μπ. Β., που για τη φιλοδοξία της και μόνο πλαστογράφηκε τη διατριβή μου χωρίς να αναφέρει, παραβλέποντας νόμους και αξίες. Αυτή είναι η άλλη πραγματικότητα της κας Μπ. Β. χωρίς θεσμούς και κανόνες, η εγκληματική; Κι εδώ παρεξήγησε τη διατριβή μου του 1975, όπου ανέφερα κάθε συγγραφέα που χρησιμοποιεία χετικά με τους θεσμούς και ρόλους και την αλλαγή τους.